

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Тошматов Раҳмидин Нуридинович дар мавзуи «Рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.1. Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот. – Хучанд, 2026. – 187 с.

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Мазмуну мундариҷаи диссертатсияи Тошматов Раҳмидин Нуридинович таҳти унвони «Рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба шиносномаи ихтисоси илмӣ 5.3.1. Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот, аз он ҷумла, банди 1 - Методологияи таҳқиқотҳои педагогӣ (қорҳои таҳқиқотӣ дар рушди илми педагогика, ҳамбастагӣ ва татбиқпазирии онҳо; характери диалектикий алоқаи мутақобилаи илми педагогика ва амалияи таълим), банди 2 - Таърихи рушди илми педагогика ва амалияи таълим (рушди таърихий амалияи таҳсилот; ташаккул ва рушди афкор; консепсияҳо, назарияҳо; омӯзиши монографияи мероси педагогии омӯзгорони маъруфи замони гузашта; таърихи этнопедагогика), банди 3 - Антропологияи педагогӣ низомҳои педагогӣ /шароит/ рушди шахсият дар раванди таълим, тарбия, таҳсилот) мутобиқат дорад.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот. Мубрамии мавзуи таҳқиқоти диссертатсионии унвонҷӯ Тошматов Раҳмидин Нуридинович дар он асос меёбад, ки масъалаи таҳқиқнамудаи ӯ дар шароити муосири рушди Тоҷикистон, ҳамчун давлати ҳуқуқбунёд аз масоили муҳимми соҳаи маориф махсуб ёфта, аз ин дидгоҳ унвонҷӯ мавзуи хеле мубрам - рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистонро барои таҳқиқоти диссертатсионӣ рӯйи қор овардааст.

Мусаллам аст, ки маҳз маърифат, илму таҳқиқ ва умуман, касби дониш тавонотарин силоҳ барои инсон аст, зеро илм соҳаи фаъолияти инсон буда, вазифаи он қорқард ва мураттабсозии назариявии донишҳои айнӣ оид ба воқеият аст. Дар раванди рушди таърихий илм ба неруи истехсолкунанда ва ниҳоди муҳимтарини ҷомеа табдил меёбад.

Муаллифи диссертатсия қайд менамояд, ки солҳои охир дар натиҷаи пажӯҳишҳои илмӣ муҳаққиқони муосир дар кишвар яке аз самтҳои муҳимми илми ватанӣ – ташкили худидоракунии донишҷӯён рушд мекунад, ки ба арзёбии воқеии сатҳи сифат ва самаранокии фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, муқоисаи асоснокии илмӣ пажӯҳишҳо дар соҳаҳои гуногун, аз ҷумла, дар соҳаи педагогика машғул аст. Бинобар ин, муайянсозии вазъи таҳқиқоти педагогӣ дар Тоҷикистон, ошкор сохтани мушкилоти мавҷуда ва ба ин васила мушаххас намудани самтҳои мубрами рушди минбаъдаи он бо истифода аз шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён яке аз масъалаҳои мубрами илмҳои педагогӣ ва соҳаи маориф ба ҳисоб меравад.

Масъалаи таҳқиқнамудаи Тошматов Раҳмидин Нуридинович ба стратегияи курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорон аз ташаккули низоми мунтазам баланд бардоштани сатҳи дониш, маҳорат ва малакаҳои касбӣ иборат аст, ки воситаи худидоракунии мақсадноки рушди касбӣ, худомӯзиш ва рушди худии донишҷӯён ба тамоми давраи фаъолияти педагогӣ равона карда шудааст.

Таҳқиқот нишон медиҳад, ки гарчанде олимон ба масъалаи ташкили худидоракунии донишҷӯён таваҷҷӯҳ дошта бошанд ҳам, барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олӣ равишҳои навини илмӣ ҳанӯз омӯхта нашудаанд ва шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён ба қадри кофӣ мавриди омӯзиш қарор нагирифтаанд.

Аз ин лиҳоз, диссертатсия барои пурра кардани ин норасоиҳо муҳим ва саривақтӣ арзёбӣ мегардад.

Худидоракунии донишҷӯёнро метавон ҳамчун зинапоии уфуқӣ ва амудии касб тасаввур кард. Бе чандирӣ, конвергентӣ, дивергентӣ, инъикос, қобилияти тафаккур ва мавқеи фаъоли иҷтимоию фарҳангӣ, худидоракунии донишҷӯёнро тасаввур кардан ғайриимкон аст.

Асоси худидоракунии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бояд фарҳанги педагогӣ ва салоҳияти касбӣ бошад. Имкониятҳои дидактикии ташаккули худидоракунии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олӣ тавассути тақмили ихтисоси дохилидонишгоҳӣ бо як қатор омилҳо муайян карда шудааст, ки дар байни онҳо талаботи афзоианда ба сифати таълим, ки бо тағйироти динамикии иҷтимоию иқтисодӣ ба вуҷуд омадаанд, аҳамияти аввалиндараҷа доранд. Дар заминаи модернизатсияи системаи маориф на танҳо навсозии доимии дониш ва малакаи донишҷӯён, балки фароҳам

овардани шароит барои рушди касбӣ, худшиносӣ ва иштироки фаъолона дар ташаккули сиёсати таълимии муассисаи таъсилоти олии муҳим мегардад.

Вазифаҳои асосӣ таҳлили назариявӣ, муайян кардани шароитҳои педагогӣ, коркарди таҷрибаҳо, ошкор намудани монеаҳо ва таҳияи тавсияҳоро дар бар мегиранд. Ин чараён нишон медиҳад, ки таҳқиқот бо меъёрҳои олии илмӣ мувофиқ буда, аз таҳлили назариявӣ то татбиқи озмоишӣ фаро гирифта шудааст.

Илми педагогика бояд бо замони муосир ва талаботи меъёрҳои он алоқаманд бошад. Мушкилот дар дарёфти шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Фарҳанги педагогӣ дар ташаккули ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон зарур ва муҳим аст.

Таҳлили рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар шароити ислоҳоти низоми таҳсилот аҳамияти бештар дорад.

Мубрамии таҳқиқот ба омилҳои зерин вобаста аст: таҳқиқоти нокифояи назариявӣ ва методологӣ оид ба ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии мақсаднокии истифодаи шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён барои ҳалли мушкилоти таълим; набудани равишҳо ва воситаҳои нав, аҳамияти илмӣ амалӣ ва методологӣ дар шароити ислоҳоти таҳсилот. Равишҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври кофӣ таҳқиқ нашудаанд.

Аз ин лиҳоз, қобили қабул аст, ки таҳқиқоти мавриди баррасиро мубрам, саривақтӣ ва дархурди худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар арзёбӣ кунем. Андешаҳои дар боло зикргардида аз он шаҳодат медиҳанд, ки мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ мубрам ва муҳим мебошад, зеро дар ҷаҳони босуръат тағйирёбанда ва равандҳои динамикии таълим аҳамияти худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии торафт равшантар мегардад.

Дар баробари ин, доктар Тошматов Раҳмидин Нуридинович дар таҳқиқоти диссертатсионии хеш таҳқиқу таҳлили проблемаҳои муҳимро вобаста мавзӯи диссертатсия ба нақша гирифта, дар ҳаллу ҷалби онҳо ба қадри имкон комёб гаштааст.

Дараҷаи нағзони илмӣ натиҷаҳои дар диссертатсия

бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Ҳам дар автореферат ва ҳам дар диссертатсия дараҷаи наwgонии илмии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд ба таври возеҳ нишон дода шудааст. Қабл аз ҳама, дурустӣ ва фарогири тамоми ҷанбаву паҳлуҳои назариявӣю амалии мавзуи диссертатсия будани вазифаҳо ва фарзияи илмии муаллифи диссертатсияро бояд қайд намоем. Арзёбии натиҷаҳои диссертатсия ва таҳқиқоти таҷрибавӣ-озмоишии баргузорнамудаи Тошматов Раҳмидин Нуридинович, ҳамчунин хулосаву тавсияҳои методии коркард ва манзурнамудаи ӯ аз он шаҳодат медиҳанд, ки муаллиф ба мақсад ноил шуда, вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузошташударо ҳаллу фасл кардааст ва дар натиҷа фарзияи илмии пешниҳодкардааш дар амал тасдиқи худро пайдо кардааст.

Наwgонии илмии таҳқиқот асоси илмӣ ва амалӣ дошта, баҳсоварангсз нестанд. Таҳлилу баррасии таҳқиқоти диссертатсионӣ, натиҷаи корҳои озмоишӣ, хулосаи бобҳо, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методии пешниҳодшуда собит месозанд, ки ҳақиқатан аз ҷониби муаллифи диссертатсия таҳқиқот дар сатҳи зарурӣ анҷом дода шудааст.

Диссертатсияи доwtалаби дараҷаи илмӣ аз наwgониҳои баланди илмӣ ғанӣ мебошад, ки онҳоро ба таври зерин метавон арзёбӣ кард:

- аз ҷониби унвонҷӯи дараҷаи илмӣ дар донишгоҳҳои Тоҷикистон таҳлили таърихӣ ва системавии ташаккули ниҳодҳои худидоракунии донишҷӯён анҷом дода шудааст;

- муаллифи диссертатсия дар таҳқиқот моделҳои гуногуни худидоракунии донишҷӯёнро дар низоми таҳсилоти олии Тоҷикистон ҳамаҷониба муқоиса ва баррасӣ кардааст;

- унвонҷӯи дараҷаи илмӣ таъсири худидоракунии самараноки донишҷӯёнро ба раvанди сифати таълим ба таври таҷрибавӣ арзёбӣ ва баррасӣ кардааст;

- шаклҳои самараноки фаъолият ва таҷрибаҳои пешқадами донишҷӯён дар муассисаҳои олии Тоҷикистон ба таври бояду шояд ҷамъбаст карда шудааст;

- аз ҷониби унвонҷӯӣ арзёбии ҳолати кунунии ташкилотҳои худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии Тоҷикистон гузаронида ва ҷамъбаст карда шудааст. Дар натиҷаи арзёбӣ мушкилот ва чандин омилҳо муайян карда шудааст ва ҷиҳати бартарафсозии онҳо

тавсияҳо пешниҳод шудааст.

Муаллифи диссертатсия кӯшиш ба харҷ дода аст, ки масъалаи рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон ошкор карда шавад, инчунин, равишҳои концептуалӣ ва тавсияҳои методӣ барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар заминаи мафҳуми “худидоракунӣ” таҳия карда шудааст; хусусият ва шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раванди таълим ва дар давраи фаъолияти педагогӣ ошкор гардидаанд; рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олий бо далелҳои илмӣ асоснок карда шудаанд; афзалиятҳо дар амалисозии ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олий ошкор карда шудаанд.

Бояд таъкид намуд, ки дар заминаи таҳлили манбаъҳои гуногуни илмӣ, аз ҷумла асарҳои классикони педагогика ва психология, инчунин, таҷрибаи пешқадами муассисаҳои таълимӣ, муаллиф ба хулосае омадааст, ки ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир аҳамияти хоса дорад. Инро на танҳо Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон кафолат медиҳад, балки дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» ва Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то солҳои 2030 низ инъикос ёфтааст.

Дар таҳқиқот роҳҳои ташаккули шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раванди таълим ва фаъолияти беруназтаълимӣ пешниҳод карда шудааст. Муаллиф истифодаи усулҳои гуногуни таълимро тавсия медиҳад.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта.

Муқаррароти назариявии таҳқиқот ба таври зарурӣ далелнок карда шуда, рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар асоси таҳлилу арзёбии адабиёти илмӣ-педагогӣ дар раванди таҳсилоти дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳқиқ ва натиҷабардорӣ қарор дода шудааст.

Яке аз самтҳои хуби таҳқиқоти диссертатсионии Тошматов Раҳмидин

Нуридинович дар он аст, ки муаллифи диссертатсия асарҳои ба қонуниятҳои педагогии ташкили раванди таълим бахшидашударо таҳлил намуда дар диссертатсия нишон додааст. Қорҳои таҳқиқотии дар самти ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олиро мавриди таҳлилу натиҷабардорӣ қарор додааст. Манбаъҳо ва интишороти илмӣ марбут ба ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти оли; пойгоҳи манбаъҳо дар ҷаҳорҷӯбаи таҳқиқоти масъалаҳои афзалиятнокии тақмили муҳити муосири ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олиро мавриди омӯзишу таҳлил ва таҳқиқ қарор додааст.

Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқотро довтолаби дараҷаи илмӣ бо истифодаи равишҳои боэътимоди методологӣ таъмин кардааст. Унвонҷӯ дар диссертатсия истифодаи таҳлили системавӣ, истифодаи усулҳои таърихӣ-мантиқӣ ва муқоисавиро ба таври зарурӣ ба роҳ мондааст. Дар рафти таҳияи диссертатсия унвонҷӯ аз усулҳои таҳлили миқдорӣ ва сифатӣ истифода кардааст ва ин амал имкон додааст, ки масъалаи таҳқиқшаванда аз ҷанд ҷиҳат баррасӣ ва арзёбӣ карда шавад. Илова бар ин, натиҷаҳои таҳқиқот аз ҷониби мутахассисони самти таҳсилоти олӣ ва худидоракунии донишҷӯён баррасӣ ва тасдиқ гардидааст, ки ин ҳолат тавонистааст сатҳи эътимоднокии маълумоти бадастомадаро боз ҳам баланд бардорад.

Эътимоднокии таҳқиқот тавассути ҷанд омили зерин таъмин мегардад:

- асоснокии назариявӣ ва методологии равишҳо, мутобиқати онҳо ба проблемаи илмӣ ва мавзӯи таҳқиқот, ки бо истифода аз адабиёти муътабари илмӣ ва методологӣ, аз ҷумла асарҳои муҳаққиқони соҳа ба даст оварда шудааст;

- истифодаи маҷмӯи усулҳо, ҳадафҳо ва вазифаҳои мувофиқ ба мавзӯи таҳқиқот, тақмили мутақобили методикаи таҳқиқот, бо таъя ба амалияи муассисаҳои таълимӣ, бо назардошти намоёндагӣ дар интиҳоби омӯзгорон ва донишҷӯён ҳангоми анкетагузаронӣ ва пурсишҳои шифохӣ, ки имкон медиҳад маълумоти дақиқ ва воқеӣ дар бораи вазъи худидоракунӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олӣ ба даст оварда шавад;

- натиҷаҳои озмоиш бо истифодаи воситаҳои самараноки санҷиш, таҳлил ва ҷамъбаст дар асоси баҳисобгирии маълумот оид ба рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон ба даст омадаанд. Ин натиҷаҳо бо истифода

аз усулҳои омӯӣ ва таҳлили сифатӣ коркард шуда, эътимоднокии онҳо тасдиқ карда шудааст;

- дар асоси таҳқиқот тавсияҳои амалӣ барои такмили барномаҳои таълимӣ ва маводи методӣ оид ба рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда шудаанд. Тавсияҳои мазкур метавонанд аз ҷониби омӯзгорон, методистон ва кормандони соҳаи маориф барои беҳтар намудани раванди таълим истифода шаванд;

- натиҷаҳои бадастомада имкон медиҳанд, ки амсилаҳои нав оид ба рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва ҷорӣ карда шаванд.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсияи доктараби дараҷаи илмӣ Тошматов Раҳмидин Нуридинович дар мавзӯи «Рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз муқаддима, 3 боб, 9 зербоб, хулоса, рӯйхати адабиёт иборат аз 207 номгӯӣ, диаграмма ва ҷадвал иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 187 саҳифаи ҷопи компютериро фаро мегирад.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубрамият, зарурият, аҳамият, дараҷаи омӯзишу коркарди илмӣ мавзӯ, асосҳои назариявӣ методологӣ, заминаҳои эмпирикии таҳқиқот тавсиф гардида, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот ва нуқоти ба ҳимоя пешниҳодшаванда манзур шудааст.

Дар боби якуми диссертатсия таҳти унвони «Самтҳои рушди муассисаи таҳсилоти олии муосир» осори мутафаккирон ва педагогони варзида роҷеъ ба шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии ва ҷойгоҳи мавзӯи худидоракунии донишҷӯён дар стандарту барномаҳои таълимӣ, китобҳои дарсӣ ва дигар дастуру воситаҳои таълимиву тарбиявӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода шудааст.

Қайд карда шудааст, ки «яке аз самтҳои муҳими тарбия рушди малакаҳои роҳбарӣ ва ҳамкорӣ мебошад. Ҷавобон бояд тавонанд дар гурӯҳ фаъолият намоянд, андешаҳои худро озодона баён кунанд, масъулиятро ба уҳда гиранд ва дар ҳалли масъалаҳои муштарак саҳм гузоранд. Маҳз чунин малакаҳо барои иштироки фаъол дар ҳаёти иҷтимоӣ ва фаъолияти касбӣ аҳамияти калон доранд. Дар ин раванд иштироки донишҷӯён дар

чорабиниҳои ҷамъиятӣ, лоиҳаҳои иҷтимоӣ, фаъолияти волонтерӣ ва сохторҳои худидоракунӣ метавонад нақши муҳим бозад. Муҳити таълимӣ бояд кушода, дастрас ва фарогир бошад. Дар чунин муҳит ҳар як донишҷӯ, новобаста аз вазъи иҷтимоӣ ё имкониятҳои шахсӣ, метавонад қобилияти худро нишон диҳад. Ҳамзамон, ин муҳит ба ташаккули худинтизомӣ, мустақилият ва масъулияти донишҷӯён мусоидат мекунад».

Боби 1-уми диссертатсия аз се зербоб иборат мебошад. Зербоби якум ба масъалаи стратегияҳои муҳимми рушди таҳсилоти олии дар Тоҷикистон, зербоби дуюм бошад, ба масъалаи нақши худташқилдиҳӣ дар рушди ташкилии муассисаи таҳсилоти олии муосир ва зербоби сеюм ба масъалаи нақши худидоракунӣ дар ташаккул ва рушди ҷомеаи муассисаи таҳсилоти олии бахшида шудааст.

Боби дуюми таҳқиқоти диссертатсионӣ, ки «Раванди тарбия дар муассисаи таҳсилоти олии муосир» ном дорад, аз се зербоб иборат мебошад ва ба таҳлилу баррасии масоили усулҳои муосири ташкили низоми тарбиявии муассисаи таҳсилоти олии дар асоси принципҳои худташқилдиҳӣ; хусусиятҳои рушди созмонҳои ҷамъиятии ҷавонон дар Тоҷикистони муосир, инчунин, таҳияи усулҳои фаъолияти тарбиявӣ дар муассисаи таҳсилоти олии муосир бахшида шудааст.

Инчунин, қайд карда шудааст, ки «самаранокии низоми тарбиявӣ аз мавҷудияти методологияи ягона ва муназзам вобаста мебошад. Чунин методология бояд тамоми самтҳои фаъолияти донишҷӯён — таълимӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва беруназдарсиро ба як низоми ҳамоҳанг муттаҳид намояд. Дар маркази ин раванд мақсадгузорӣ, банақшагирии стратегӣ, дастгирии худташқилдиҳӣ, ҳамкориҳои субъектҳои муҳити таълимӣ ва арзёбии мунтазами натиҷаҳо қарор доранд. Танҳо дар сурати мавҷуд будани чунин низоми ҳамоҳанг имкон пайдо мешавад, ки фаъолияти тарбиявӣ хусусияти пайваста ва самаранок касб намояд».

Боби 3-юми диссертатсия ба ташаккул ва самаранокии фаъолияти ҷомеаҳои донишҷӯён бахшида шудааст. Дар ин боб қайд гардидааст, ки «ташаккул ва рушди иттиҳодияҳои донишҷӯён қисми муҳимми раванди таълим ва тарбия ба ҳисоб меравад. Онҳо ба донишҷӯён имконият медиҳанд, ки қобилиятҳои худро ошкор созанд, таҷрибаи амалӣ ба даст оранд, сифатҳои роҳбариро инкишоф диҳанд ва робитаи муассисаи таълимиро бо ҷомеа мустаҳкам намоянд». Боби мазкур аз се зербоб иборат аст:

Зербоби 1 масъалаи шартҳои ташаккули иттиҳодияҳои донишҷӯён дар муассисаҳои таълимиро, зербоби 2-и боби мазкур равандҳои ташкили иттиҳодияҳои донишҷӯён дар муассисаҳои таълимӣ ва зербоби 3 натиҷаҳои фаъолияти ҷомеаи донишҷӯён дар муассисаҳои таълимиро таҳлилу баррасӣ мекунад.

Аз он ҷумла, муаллиф бо таҳлили дақиқ, асарҳои олимони ватанӣ ва хориҷиро мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода, пайвастагии таҳқиқоти худро бо стратегия ва дигар санадҳои меъёрию ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон медиҳад.

Дар диссертатсия унвонҷӯ таъкид кардааст, ки «ташақкул ва рушди иттиҳодияҳои донишҷӯён қисми муҳимми раванди таълим ва тарбия ба ҳисоб меравад. Онҳо ба донишҷӯён имконият медиҳанд, ки қобилиятҳои худро ошкор созанд, таҷрибаи амалӣ ба даст оранд, сифатҳои пешбурди фаъолияти роҳбариро инкишоф диҳанд ва робитаи муассисаи таълимиро бо ҷомеа мустаҳкам намоянд. Дар сурати дуруст ташкил шудан, чунин иттиҳодияҳо на танҳо шакли фаъолияти худидоракунии донишҷӯён, балки механизми таъсирбахши тарбия, камолоти касбӣ ва худтатбиқнамоии иҷтимоии ҷавонон рушд меёбад».

Муаллиф ибраз кардааст, ки таҳлили натиҷаҳои озмоишҳо нишон дод, ки методҳои психологию педагогӣ дар омӯзиши масъалаи мавриди таҳқиқ қарордошта муҳиманд ва ба рушди ташаббус, тафаккури интиқодӣ, мустақилият ва ҳамкорӣ мусоидат мекунанд.

Хулоса аз 14 банд иборат буда, дар он натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ва корҳои озмоишӣ ба таври муфассал фароҳам оварда шудаанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ ва иҷтимоии диссертатсия. Арзиши илмӣ ва амалии таҳқиқот аз навгони илмӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот бармеояд, ки нуктаҳои зерин муаррифгари он мебошанд:

- таҳқиқоти мазкур дар раванди таълим ва тарбия дар муассисаҳои таҳсилоти олӣ, инчунин, дар тайёр кардани мутахассисон дар соҳаи педагогика ва психология муфид буда метавонад;

- истифодаи ҷанбаҳои муҳтавоӣ ва усулии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар раванди таълим ба ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ муносири Ҷумҳурии Тоҷикистон, таъмини дониш ва маҳорат имкон фарҳам сохта, самаранокии раванди таълиму тарбияро ба

таври назаррас баланд бардошта метавонанд;

- асосҳои назариявӣю методологии ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва пешниҳод шудаанд;

- тавсияҳои методӣ ва васоити таълимии татбиқгардидаро мумкин аст дар корҳои таълимиву тарбиявии муассисаҳои таҳсилоти олии ҷиҳати ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ истифода бурд.

Қобили зикр аст, ки баъзе аз маводи таҳқиқотиро дар муассисаҳои таҳсилоти олии педагогӣ барои омодаسازی омӯзгорон дар робита бо амалиسازی раванди ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон метавон мавриди истифода қарор дод.

Аҳамияти илмӣ. Натиҷаҳои таҳқиқот ба рушди илми педагогика, бахусус самти назария ва методикаи таълиму тарбия, соҳми арзишмандеро мегузорад.

Ҷиҳати амалии натиҷаҳои диссертатсия метавонанд барои омӯзгорон, муаллимони фанӣ, методистон ва кормандони соҳаи маориф дар таҳияи барномаҳои таълимӣ, воситаҳои таълимӣ, дастурҳои методӣ ва дигар маводи таълимӣ самаранок истифода шаванд.

Таҳқиқот метавонад аз ҷиҳати иҷтимоӣ ба баланд бардоштани сатҳи худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат намояд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар семинарҳо, конференсияҳои илмӣ - амалии сатҳи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ ироа ва баррасӣ гардидаанд. Интишороти доктлаби дараҷаи илмӣ Тошматов Раҳмидин Нуридинович дар ҳаҷми 17 интишороти илмӣ, аз он ҷумла, 5 номгӯй мақолаҳои илмӣ дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда, 12 номгӯй мақолаҳои илмӣ дар маҷмуаи маводи конференсияҳо ва нашрияҳои дигар нашр шудаанд, ки муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия.

Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи “Дастурамал

оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ” (Фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024 таҳти № 493) мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмуни мухтасари диссертатсияро ифода карда, тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад.

Натиҷаҳои бадастомада, эътимодноӣ, хулосаву тавсияҳо тибки талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмию-методӣ асоснок карда шуда, ба миқдори кофӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисол ва ҷадвалҳо таъмин аст.

Автореферат, ки аз диссертатсия бармеояд, ба талаботи “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Дар баробари дастовардҳои муҳимми илмиву амалӣ, ки дар боло зикрашон рафт, диссертатсия ва автореферати он аз камбудихо низ холӣ нест, ки зикри онҳо барои тақмили минбаъдаи диссертатсия ба манфиат хоҳад анҷомид:

1. Хуб мебуд, ки довталаби дараҷаи илмӣ ба таҳлили мушаххаси мушкилот, роҳҳои ҳалли онҳо ва пешниҳоди натиҷаҳои мушаххас ва навоварона бештар диққат меод.

2. Агар довталаб нақши маъмурияти муассисаҳои таҳсилоти олии касбро дар фароҳам овардани шароит барои ташаккул додани рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври мушаххас дар диссертатсия нишон меод арзиши кори илмӣ боз ҳам баландтар мегардид.

3. Дар диссертатсия таҳлили таҷрибаи пешқадами муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар оид ба ташкили худидоракунии донишҷӯён баррасӣ нашудааст. Хуб мебуд, агар таҷрибаи пешқадами ҷанде аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ таҳлил ва натиҷааш дар шакли диаграмма ё ҷадвал пешниҳод мегардид.

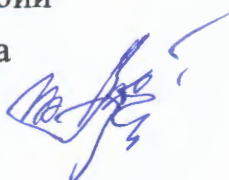
4. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои техникуву имлоӣ роҳ ёфтаанд, ки таҳриру ислоҳи он ба манфиати кор хоҳад буд.

Ҳамзамон бояд зикр намуд, ки камбудихои пешниҳодгардида ба ҳеҷ вачҳ арзиши илмиву амалии диссертатсияро коста намекунанд ва ба мухтавои кор таъсири манфӣ намерасонанд.

Дар маҷмуъ, диссертатсияи Тошматов Раҳмидин Нуридинович таҳти унвони «Рушди шаклҳои ташкили худидоракунии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.1. Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст, дар сатҳи баланди илмӣ ба анҷом расида, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 ва бо тағйиру иловаҳо аз 26-уми июни соли 2023, №295 тасдиқ гардидааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.1. Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои педагогӣ, профессори
кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии
МДТ «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба
номи академик Бобочон Ғафуров»

Шарофзода Шавкат
Аҳмад

18.08.2026

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш.Хуҷанд,
гузаргоҳи Мавлонбеков, 1. Тел.: +(992 3422) 6-75-18. (+992) 92-771 78 70;
Суроғаи электронӣ: E-mail: sharofzod1954@mail.ru

Имзои Шарофзода Шавкат Аҳмадро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси МДТ «ДХ» ба номи
академик Бобочон Ғафуров

Сайдуллозода З.С.